



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Instruks

Hovedinstruks for Mattilsynet

Fastsatt 22. januar 2024

Gjeldende fra 5. februar 2024



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Instruks

Hovedinstruks for Mattilsynet

Fastsatt 22. januar 2024

Gjeldende fra 5. februar 2024

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	5
2	Departementenes overordnede styring	5
3	Mattilsynets myndighet og ansvar	5
3.1	Formål og oppgaver.....	5
3.2	Nærmere om formål og oppgaver.....	7
3.2.1	Regelverksutvikling og internasjonalt arbeid.....	7
3.2.2	Veiledning, tilsyn og annen håndheving av regelverk.....	8
3.2.3	Områdeovervåking.....	9
3.2.4	Kommunikasjon.....	10
3.2.5	Kunnskapsstøtte.....	10
3.2.6	Markedsadgang.....	10
3.2.7	Samordning av statlig tilsyn med kommunene.....	11
3.3	Tilknytningsform.....	11
3.4	Krav til ledelsen av Mattilsynet.....	11
3.5	Krav til organisering.....	11
4	Samfunnssikkerhet og beredskap	11
4.1	Overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser.....	12
4.2	Beredskaps- og kontinuitetsplanverk.....	12
4.3	Beredskapsøvelser.....	12
4.4	Varsling av hendelser.....	12
5	Styringsdialogen	13
5.1	Styringsdokumenter.....	13
5.2	Styringsmøter.....	13
5.3	Årsrapport.....	14
5.4	Årsregnskap.....	14
5.5	Øvrig rapportering.....	14
6	Mattilsynets interne styring og kontroll	15
6.1	Virksomhetsledelsens myndighet og ansvar.....	15
6.2	Internkontroll.....	15
6.3	Risikostyring.....	15
6.4	Internrevisjon.....	15
6.5	Saker fra Riksrevisjonen.....	16
6.6	Evalueringer.....	16
7	Økonomi og fullmakter	16
7.1	Budsjettering og regnskapsføring.....	16
7.2	Økonomioppgaver.....	17

7.3	Økonomisystem.....	17
7.4	Betalingsformidling.....	17
7.5	Utbetalinger til virksomhetsledelsen.....	17
7.6	Anskaffelser.....	17
7.7	Utrangering, kassasjon og avhending av materiell.....	17
7.8	Delegering av fullmakter.....	18
8	Personalforvaltning	18
9	Digitalisering	19
10	Sikkerhet i virksomheten	19
10.1	Informasjonssikkerhet.....	20
10.2	Objektsikkerhet.....	21
10.3	Personellsikkerhet.....	21

1 Innledning

Instruksen er fastsatt av Landbruks- og matdepartementet (LMD) den 22.01.2024, jf. [reglement for økonomistyring](#) § 3, andre ledd, og trer i kraft fra 05.02.2024.

Dokumentets formål er å klargjøre sentrale rammebetingelser for virksomheten, og klargjøre hvilke krav departementet stiller til systemer, rutiner og styringsprosesser i Mattilsynet. Instruksen fastslår fordeling av ansvar og myndighet mellom departementet og Mattilsynet.

Mattilsynet skal følge Bevilgningsreglementet fastsatt av Stortinget og regelverket for økonomistyring i staten («økonomiregelverket»). Ut over det å konkretisere økonomiregelverket, gir instruksen også føringer innenfor en rekke fagområder.

2 Departementenes overordnede styring

LMD har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Mattilsynet. Det følger av statsrådets konstitusjonelle og politiske ansvar at LMD skal føre en overordnet kontroll med Mattilsynet. Denne instruksjonen må ses i sammenheng med tildelingsbrev til Mattilsynet.

Det faglige ansvaret etter *matloven* er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD), og fastsatt i Kronprinsregentens resolusjon 19. desember 2003.

Det faglige ansvaret etter *dyrevelferdsloven* er delt mellom NFD og LMD, og fastsatt i Kgl. res. av 11. juni 2010.

3 Mattilsynets myndighet og ansvar

3.1 Formål og oppgaver

Mattilsynet skal arbeide etter følgende mål:

- sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann
- fremme god helse hos planter, fisk og landdyr
- fremme god dyrevelferd og respekt for dyr
- fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden
- ivareta miljøvennlig produksjon

Hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden skal ivaretas, herunder markeds adgang i utlandet.

De viktigste aktivitetene i Mattilsynet er å:

- utvikle og påvirke regelverk
- veilede om regelverk
- håndheve regelverk
- overvåke status og utvikling på området
- ha god beredskap for håndtering av hendelser og kriser

Mattilsynet har hovedansvaret for å føre tilsyn med at regelverket om mattrygghet, trygt drikkevann, plante-, fiske- og landdyrhelse, velferd hos fisk og landdyr og helse, kvalitet og forbrukerhensyn blir etterlevd langs hele matproduksjonskjeden. Mattilsynet fører også tilsyn med regelverk som ikke har direkte sammenheng med matproduksjon. Dette gjelder blant annet regelverk om planter og dyr som ikke inngår i matproduksjon, om kosmetikk og kroppspfleieprodukter, om dyrehelsepersonell og om omsetning av reseptfrie legemidler utenom apotek.

Matlovens hovedformål er å sikre forbrukernes helse. Innenfor rammene av de målene som er satt i matloven, skal Mattilsynet også ivareta hensynet til aktørene langs hele matproduksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet. Mattilsynet skal i tillegg arbeide for målene i annen lovgivning Mattilsynet forvalter. Mattilsynet skal også arbeide for å opprettholde og videreutvikle forbrukernes tillit til matforvaltningen og matproduksjonen.

Mattilsynets skal, der det er relevant, innhente og ta hensyn til risikovurderinger fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) eller råd fra kunnskapsstøtteinstitusjonene, andre fagetater og rådgivende organer.

Flere samfunnsutfordringer har en tverrfaglig karakter som helt eller delvis ligger innenfor Mattilsynets ansvarsområder. For å kunne møte slike utfordringer på en offensiv måte, kreves det god samhandling og effektiv koordinering internt i Mattilsynet og samarbeid med andre fagmyndigheter, næringer og organisasjoner i Norge. Utfordringene krever også tverrsektoriell, helhetlig og målrettet samhandling i ulike internasjonale organer. Mattilsynet skal levere pålitelige data og bidra til samhandling der dette er nødvendig også for andre myndigheter, eksempelvis Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA) og EFTAs overvåkingsorgan ESA.

God kunnskap om lokale forhold er viktig for å gi brukerne tilpasset veiledning og for å sikre et effektivt, målrettet og synlig utøvende tilsyn. Mattilsynet skal ha rutiner som sikrer god forvaltningskvalitet, enhetlig og forutsigbar håndheving av regelverket og klagesaksbehandling. Forenkling og brukervennlighet skal legges til grunn ved regelverksutvikling både nasjonalt og internasjonalt. Det skal samtidig tas hensyn til de forpliktelsene som følger av internasjonale avtaler og behov som identifiseres gjennom tilsynsarbeidet.

Mattilsynet skal legge til rette for ESA-inspeksjoner gjennom forberedelse, gjennomføring og oppfølging. Mattilsynet skal i samarbeid med departementene følge opp konklusjoner og anbefalinger i inspeksjonsrapporter fra ESA. Tilbakemelding til ESA sendes via ansvarlig departement innen avtalte frister. Oppfølging av ESA-inspeksjoner og status vil være tema på høstens styringsmøte.

Bevilgningsreglementet og økonomiregelverket gjelder for virksomheten i sin helhet, også på områder hvor det ikke er gitt presiseringer gjennom instruks eller tildelingsbrev, med mindre det er innvilget unntak. Ved behov for unntak fra reglementet skal dette søkes DFØ med en begrunnet søknad via departementet. Utover det å konkretisere økonomiregelverket, gir instruksene føringer innenfor ulike fagområder.

Mattilsynet er omfattet av sikkerhetsloven med forskrifter, noe som legger viktige føringer for arbeidet med forebyggende sikkerhet og øverste leders ansvar for dette.

3.2 Nærmere om formål og oppgaver

3.2.1 Regelverksutvikling og internasjonalt arbeid

Mattilsynet skal legge vekt på den nære sammenhengen mellom internasjonalt arbeid og nasjonal regelverksutvikling. Det internasjonale arbeidet er grunnleggende for å nå målene i matpolitikken. Mattilsynet skal i samarbeid med departementene sørge for at det er sammenheng mellom målene i matpolitikken og de posisjonene som fremmes i internasjonale fora. For å oppnå innflytelse og ivareta norske interesser er det nødvendig med målrettet nettverksarbeid og å bidra til gode fellesskapsløsninger. Mattilsynet skal prioritere deltakelse på møter der norske interesser skal ivaretas.

Matdepartementenes felles dokument for internasjonalt arbeid (internasjonalt arbeid på områdene mattrygghet, forbrukerhensyn, innsatsvarer, dyre- og fiskehelse, dyrevelferd, plantehelse og kosmetikk) legger føringer og gir prioriteringer for det internasjonale arbeidet.

Brukervennlighet og forenkling er særlig sentralt ved utvikling av regelverk. Regelverket skal også legge til rette for et mest mulig enhetlig, rasjonelt og effektivt tilsyn. Mattilsynet skal legge vekt på å ivareta disse hensynene ved deltakelse i internasjonale fora som utvikler regelverk og standarder. Ved utviklingen av nytt regelverk skal Mattilsynet gjennomføre prosesser slik at berørte parter gis mulighet til innspill underveis.

Det er viktig at Mattilsynets forslag til utforming av nasjonalt regelverk utnytter og ivaretar det handlingsrommet som EØS-regelverket gir.

Nasjonalt regelverk skal ikke være i strid med WTO-bestemmelsene og standardene fra Codex Alimentarius Commission, Verdens dyrehelseorganisasjon

(WOAH) og Verdens plante-helseorganisasjon (IPPC). Mattilsynet skal fremme koordinerte norske interesser i disse internasjonale standardsettende organisasjonene, og i tillegg følge arbeidet i Verdens drue- og vinorganisasjon (OIV).

Mattilsynet skal delta i arbeidet knyttet til WHO/UNECE sin protokoll om vann og helse, og følge opp relevante punkter i Norges forpliktelser under protokollen og de nasjonale målene som er fastsatt.

Mattilsynet skal delta i aktuelle grupper under Nordisk ministerråd og i andre nordisk-baltiske fora. Mattilsynet skal innenfor sitt ansvarsområde følge opp bilaterale overenskomster (MoU-er) inngått av Mattilsynet selv eller av matdepartementene.

3.2.2 Veiledning, tilsyn og annen håndheving av regelverk

Mattilsynet skal opptre profesjonelt og servicerettet og legge vekt på konstruktiv dialog i møte med brukerne. God og tilpasset veiledning fra Mattilsynet er viktig både for aktørenes generelle kunnskap om regelverket, forståelse for hvorfor kravene er stilt, og kunnskap om eventuelle løsningsalternativer for å etterleve dem. God veiledning skal også bidra til bevisstgjøring om den enkelte virksomhets eget ansvar for å etterleve regelverket, forebygge mangelfull regelverksetterlevelse og gi forutsigbarhet i reaksjonsmåte overfor næringsutøverne.

Mattilsynet skal føre tilsyn med regelverk etaten har tilsynsansvar for, herunder også på områder som ligger utenfor matkjeden. Tilsynsaktivitetene skal gjennomføres ut fra en helkjedetilnærming, ut fra en risikovurdering der regelverket åpner for det, og skal samlet sett bidra til økt etterlevelse av regelverket. Samtidig er et synlig utøvende tilsyn viktig, fordi dette vil ha en klar allmennpreventiv effekt og kan bidra til at alvorlige regelverksbrudd blir oppdaget så raskt som mulig.

Tilsynsmetode, omfang og frekvens skal oppfylle internasjonale forpliktelser, herunder de deler av kontrollforordningen som er gjort gjeldende i norsk rett. Nasjonale kontrollplaner skal ligge til grunn for prioritering og rapportering.

Mattilsynet skal sørge for tilstrekkelig dokumentasjon av tilstand, effekter av tilsyn, bruk av virkemidler, tilsynsaktivitet og bruk av ressurser på ulike områder.

Mattilsynet skal være en pådriver i arbeidet med å utvikle nasjonale retningslinjer for god hygienep praksis, og sørge for effektiv og hensiktsmessig vurdering av de nasjonale retningslinjene bransjene utarbeider. For de bransjene der retningslinjene er vurdert, skal disse benyttes i tilsynsaktiviteten.

Mattilsynet skal i sitt tilsynsarbeid søke å avdekke matsvindel. Mattilsynet skal samarbeide med andre etater som tolletaten og politiet der det er hensiktsmessig, og delta i relevante internasjonale aksjoner med sikte på å avdekke matsvindel.

Ved tilsyn i primærproduksjonen på land skal Mattilsynet dra nytte av samarbeidet med Stiftelsen Norsk Mat og deres revisjonsarbeid av Kvalitetssystem i landbruket (KSL).

Mattilsynet skal i tillegg til forvaltning av regelverket om godkjenning og bruk av plantevernmidler, følge opp handlingsplanen på området. Landbruksdirektoratet har ansvar for forvaltning av midler under handlingsplanen, og Mattilsynet skal samarbeide med Landbruksdirektoratet i de faglige vurderingene i dette arbeidet. Mattilsynet skal innenfor sitt ansvarsområde følge opp vannforskriften og arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene.

Mattilsynet skal legge vekt på god samhandling med politiet, særlig i saker som gjelder dyrevelferds kriminalitet mot landdyr og fisk (alvorlig overgrep og van-skjøtsel).

Mattilsynet skal også følge opp kvaliteten på de tilsyns- og myndighetsoppgavene som er delegert til andre, herunder tilsyn etter økologiregelverket og oppgaver knyttet til regelverket om identifikasjon av hest. Mattilsynet skal bidra med kompetanse i oppfølging av nasjonal strategi for økologisk jordbruk på relevante områder.

Mattilsynet har tilsynsoppgaver ved salg av reseptfrie legemidler utenom apotek. Mattilsynets aktiviteter på disse områdene skal finansieres av oppdragsgiver, og inntektsføres på kap. 4115, post 02.

Mattilsynet skal samarbeide med miljømyndighetene i forvaltningen av sykdommer hos viltlevende landdyr og akvatiske dyrearter.

3.2.3 Områdeovervåking

God dokumentasjon av status og utvikling er viktig som grunnlag for prioritering og planlegging av regelverksutvikling og tilsyn i tillegg til grunnlag for godt tilpasset faglig beredskap og kostholdsråd.

Overvåkings- og kartleggingsprogrammer som følger av internasjonale avtaler eller som skal ivareta norske tilleggsgarantier, skal prioriteres. Mattilsynet skal i tillegg delta i relevante og koordinerte kontrollprogrammer på lik linje med andre medlemsstater i EØS.

Mattilsynet skal innrette områdeovervåkingen, herunder overvåkings- og kartleggingsprogrammene, målrettet og kostnadseffektivt, slik at de gir oversikt over tilstanden på viktige områder som omfattes av Mattilsynets overordnede mål. Mattilsynet skal kunne imøtekomme behov for å håndtere endringer i sykdomsbildet eller innholdet av fremmedstoffer i næringsmidler eller innsatsvarer.

I overvåkingen av og beredskapsarbeid mot zoonoser og plante-, landdyr- og fiskehelse skal det rettes særskilt oppmerksomhet mot smittestoffer og sykdommer

som kan true Norges gode status. Områdeovervåkingen skal være tilpasset risikobildet til enhver tid og inkludere overvåking av antibiotikaresistente bakterier i husdyrhold og mat.

Hovedansvaret for ernæringsarbeidet er lagt til Helsedirektoratet. I samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet skal Mattilsynet følge utviklingen av matvarenes sammensetning og kostholdet i befolkningen. Oppdaterte data er blant annet nødvendige som grunnlag for gode risikovurderinger nasjonalt og internasjonalt.

3.2.4 Kommunikasjon

Mattilsynet er ansvarlig for kommunikasjon og informasjon på sine fagområder. Kommunikasjonsarbeidet skal være målrettet og i samsvar med den statlige kommunikasjonspolitikken. Mattilsynet skal også aktivt formidle faglige vurderinger av tilstand og begrunnelser for valg av strategier og aktiviteter. Ved siden av aktiv informasjonsformidling skal Mattilsynet legge til rette for effektiv kommunikasjon med omverden, både i regelverksutviklingen og tilsynsvirksomheten. Kravene i språkloven skal etterleves på alle plattformer. Mattilsynet skal informere departementene om viktige saker.

3.2.5 Kunnskapsstøtte

Mattilsynet skal bidra til effektiv og samfunnsnyttig bruk av kunnskapsstøtteinstitusjonene på matområdet og Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM). Mattilsynet skal møte som norsk representant i EFSA's styre (Management Board).

Det er lagt til grunn at all kunnskapsstøtte, referansefunksjoner og faglig beredskap fra NIBIO, Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet skal gis med grunnlag i tildelingene fra de ansvarlige departementene.

Mattilsynet bør så langt det er hensiktsmessig inngå nærmere avtaler/kontrakter om den støtten som skal ytes innenfor rammene av tildelingene fra departementene.

Mattilsynet skal i samarbeid med VKM og kunnskapsstøtteinstitusjonene på matområdet, utvikle effektive rutiner for utveksling og bruk av analysedata og annen informasjon som kan skape bakgrunn for gode faglige risikovurderinger, nasjonalt og internasjonalt.

3.2.6 Markedsadgang

En rekke land som Norge eksporterer til, stiller krav til mat- og innsatsvaretrygghet, dyrehelse, dyrevelferd, fiskehelse, fiskevelferd og plantehelse. Mattilsynet skal innenfor sitt ansvarsområde bidra til å tilrettelegge for økt eksport av varer og markedsadgang til land utenfor EØS-området, gjennom blant annet bilateralt samarbeid, herunder forhandlinger om avtaler og helsesertifikater ved å bidra til dokumentasjon om at importlandenes krav er ivaretatt.

Markedsadgang til viktige markeder skal prioriteres, og ut over det skal øvrige prioriteringer gjøres i samarbeid med næringene og departementet. Innsatsen skal primært rettes dit hvor potensialet er størst, både på fiskeri- og landbruksområdet. Mattilsynet skal også prioritere arbeidet med å effektivisere utstedelsen av eksportsertifikater, herunder legge til rette for elektroniske sertifikater.

3.2.7 Samordning av statlig tilsyn med kommunene

Kommuneloven §§ 30-6 og 30-7 gir regler om samordning av statlig tilsyn med kommunene. Mattilsynet skal innen 1. desember hvert år underrette statsforvalteren om planlagte tilsyn for kommende år. Mattilsynet skal benytte den nasjonale tilsynskalenderen som driftes av Statsforvalterens fellestjenester (STAF). Mattilsynet skal delta videre i Arena for nasjonal samordning av tilsyn med kommunene i samsvar med mandat av 30. november 2017. Formålet med arenaen skal være å legge til rette for at statlige tilsynsmyndigheter kan opptre mer enhetlig overfor statsforvalteren, kommuner og fylkeskommuner.

3.3 Tilknytningsform

Mattilsynet er et statlig ordinært forvaltningsorgan (bruttobudsjettert).

3.4 Krav til ledelsen av Mattilsynet

Administrerende direktør i Mattilsynet er virksomhetens øverste leder. Administrerende direktør skal fastsette instruks for Mattilsynets interne økonomi- og virksomhetsstyring, og kan delegerer fullmakter innenfor rammen av denne instruksjonen.

3.5 Krav til organisering

Hovedkontoret og regionene er adskilte og uavhengige forvaltningsorganer etter offentleglova og forvaltningsloven.

Mattilsynet er organisert i to forvaltningsnivåer, hvor regionen utgjør det ene forvaltningsnivået og hovedkontoret det andre forvaltningsorganet. Direktorsrollen utøves av hovedkontoret som styrer og utvikler hele virksomheten basert på rammer fra Stortinget, EU og føringer fra departementene. Tilsyn er en faglig uavhengig rolle og utføres av regionene. Førsteinstansvedtakene blir fattet av én av de fem regionene, mens klager på disse vedtakene behandles av hovedkontoret.

I lokaliseringsspørsmål skal Mattilsynet legge til grunn Retningslinjer for lokalisering av statlege arbeidsplassar og statleg tenesteproduksjon.

4 Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet handler om å styrke samfunnets evne til å forebygge kriser og til å håndtere alvorlige hendelser gjennom et helhetlig, systematisk og koordinert arbeid. Mattilsynet sitt ansvar og rolle knyttet til samfunnssikkerhet og

beredskap inngår i det overordnede ansvaret Landbruks – og matdepartementet, Helse – og omsorgsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har, jf. bl.a. samfunnssikkerhetsinstruksen kap. IV og V.

Virksomhetenes ansvar og rolle knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap må ses i lys av beskrivelsen av overordnede ansvarsområde beskrevet i kap. 3.1. Mattilsynet har viktige beredskapsoppgaver. Mattilsynet skal prioritere håndtering av hendelser som kan true folkehelsen, mat- og drikkevannstryggheten og plante-, landdyr- og fiskehelsen.

4.1 Overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser

Virksomhetens ledelse er ansvarlig for å systematisk vurdere sårbarhet og risiko innenfor eget ansvarsområde og vedlikeholde overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse både på samfunnssikkerhetsnivå og på virksomhetsnivå.

På samfunnssikkerhetsnivå skal virksomheten i sitt risiko- og sårbarhetsarbeid utarbeide og vedlikeholde en overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse. Denne skal peke på hendelser innenfor eget ansvarsområde som utgjør de største/viktigste risikoene for samfunnet. Analysen skal også identifisere mulige tiltak for å redusere sannsynligheten for og/eller konsekvensene av slike hendelser. På et virksomhetsnivå skal virksomheten utarbeide og vedlikeholde overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse med grunnlag i vurderinger av tilsiktede og utilsiktede hendelser som kan true virksomhetens funksjonsevne og sette liv, helse og materielle verdier i fare.

4.2 Beredskaps- og kontinuitetsplanverk

Mattilsynet skal være forberedt på å håndtere krisehendelser innen eget ansvarsområde, og skal i den forbindelse ha nødvendige krise- og beredskapsplaner. Krise- og beredskapsplaner skal også inkludere kontinuitetsplaner. I tillegg skal virksomheten ha underliggende plan til sivilt beredskapssystem (SBS).

Mattilsynets beredskapsplanverk bør i størst mulig grad koordineres med tilgrensende etater og virksomheters beredskapsplaner.

4.3 Beredskapsøvelser

Mattilsynet skal årlig arrangere minst 2 beredskapsøvelser, og en av øvelsene skal være knyttet til virksomhetens rolle innenfor samfunnssikkerhet. I tillegg skal virksomheten i løpet av en toårsperiode delta i minst en relevant nasjonal eller internasjonal øvelse.

4.4 Varsling av hendelser

Mattilsynet skal uten ugrunnet opphold rapportere til departementet alvorlige hendelser/avvik, eller når det er fare for alvorlige hendelser/avvik, som knytter seg til virksomhetens beredskapsansvar. Mattilsynet må selv vurdere å rapportere til/varsle andre relevante myndigheter og/eller samarbeidene aktører.

5 Styringsdialogen

Styringsdialogen mellom departementene og Mattilsynet skal kontinuerlig ha oppmerksomhet på virksomhetens resultater i forhold til fastsatte mål, og på at risikoer som kan redusere måloppnåelse identifiseres og håndteres av virksomheten.

Mattilsynet har et selvstendig ansvar for snarlig å informere departementene dersom det oppstår vesentlige avvik i gjennomføringen av prioriterte oppgaver med betydning for måloppnåelsen.

Dersom Mattilsynet ser at gjeldende regelverk og ordninger kan ha eller har vesentlige utilsiktede konsekvenser, skal Mattilsynet snarlig informere departementet om dette. Mattilsynet skal også uoppfordret informere departementet dersom virksomheten ser mulige forbedringstiltak som departementet kan iverksette (endringer i lov, forskrift, instruks), som i større grad kan bidra til å nå overordnede målsetninger. Departementene vil også kunne be om særskilte evalueringer i forbindelse med praksis- og regelverksendringer.

5.1 Styringsdokumenter

I departementets styring av Mattilsynet står tre dokumenter sentralt: hovedinstruksen, tildelingsbrevet og årsrapporten. Dokumentene supplerer hverandre, og dekker ulike behov. Hovedinstruksen klargjør sentrale rammebetingelser for Mattilsynet samt klargjør fordeling av ansvar og myndighet mellom departementene og virksomheten. *Tildelingsbrevet* følger opp Stortingets vedtak og forutsetninger og operasjonaliserer politiske vedtak og føringer. Gjennom tildelingsbrevet formidles faglige prioriteringer for året og eventuelle operative styringsbehov. I tillegg får virksomheten årets tildeling stilt til disposisjon. Dersom det er behov for å gi styringssignaler til Mattilsynet utover tildelingsbrev og supplerende tildelingsbrev, skal dette alltid formidles skriftlig. *Årsrapporten* er omtalt nærmere i punkt 5.3.

5.2 Styringsmøter

Departementene har som hovedregel to styringsmøter med Mattilsynet i løpet av året. I møtene gjennomgås resultatkrav og måloppnåelse, utkast til tildelingsbrev (høst), årlige risikovurderinger (vår), budsjettstatus (høst), sikkerhets- og beredskapsstatus (høst), og eventuelle saker fra Riksrevisjonen samt andre saker som er viktige for virksomhet eller departementene. LMD sender godkjent referat til Mattilsynet, HOD, NFD og Riksrevisjonen innen en måned etter at styringsmøtet er avholdt.

Faglige kontaktmøter er et viktig supplement til styringsmøtene. Disse planlegges i samråd med Mattilsynet, og er en arena for utveksling av faglige synspunkter og gjensidig informasjon. Dersom det i møtene avdekkes behov for å gi styringssignaler, skal disse formidles skriftlig i brev til virksomheten.

5.3 Årsrapport

Mattilsynet skal utarbeide årsrapport som sendes departementene innen 15. mars. Årsrapporten skal sendes Riksrevisjonen elektronisk innen samme dato. Den skal gi en helhetlig og dekkende beskrivelse av Mattilsynets virksomhet, ressursbruk og resultater det foregående år. Årsrapporten skal svare på departementenes krav og forventninger i tildelingsbrev og hovedinstruks, og skal gi departementene grunnlag for å vurdere virksomhetens måloppnåelse, resultater og ressursbruk. Dokumentet skal også inneholde annen informasjon av betydning for departementets styring og oppfølging. Den skal utarbeides i henhold til krav til struktur og innhold i bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 1.6.1 og 2.3.3, og etter føringer gitt i vedlegg til tildelingsbrev. Virksomheten bør legge DFØ sin veiledning til årsrapport til grunn for rapporteringen. Leders beretning og årsregnskapet i årsrapporten skal signeres av administrerende direktør.

Årsrapporten skal publiseres på nettsidene til Mattilsynet senest 30. april. Dersom styringsdialogen eller revisjonen avdekker behov for korrigeringer av eventuelle vesentlige feil, skal revidert og ledergodkjent versjon publiseres. Revisjonsberetningen skal også publiseres sammen med årsrapporten på Mattilsynets nettsider innen 30. april. Dersom revisjonsberetningen ikke er mottatt innen denne fristen, skal beretningen publiseres så snart den foreligger, jf. bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.3.3.

5.4 Årsregnskap

Mattilsynet skal ved årets slutt utarbeide og avlegge et årsregnskap etter bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 3.4.1-3.4.3. Dette skal legges frem for revisjon innen den frist Riksrevisjonen fastsetter.

5.5 Øvrig rapportering

Mattilsynet skal rapportere overordnet på status ved utgangen av 1. og 2. tertial. Rapport pr. 2. tertial skal også inneholde en regnskapsrapport. Vesentlige avvik i forhold til tildelt budsjett og forutsetninger skal forklares. Virksomheten skal etterstrebe å samle delrapportering i løpet av året i tertialrapportene.

Mattilsynet skal sende S-rapport månedlig til statsregnskapet i henhold til rundskriv fra FIN. Virksomheten skal i tillegg rapportere i henhold til brev fra LMD om årsavslutning av statsregnskapet.

Departementet vurderer ellers behov for rapportering og kontroll ut fra Mattilsynets egenart, risiko og vesentlighet.

6 Mattilsynets interne styring og kontroll

6.1 Virksomhetsledelsens myndighet og ansvar

Virksomhetens ledelse har ansvaret for intern styring og fastsettelse av myndighet og ansvar mellom virksomhetsledelsen og øvrig ledelse. Med utgangspunkt i departementets styringsdokumenter skal ledelsen fastsette mål og resultatkrav både i et ettårig og flerårig perspektiv. Mattilsynet skal følge opp føringer i tildelingsbrev og hovedinstruksen i planer, budsjetter og prognoser. Mattilsynet skal sørge for å utnytte tilgjengelige ressurser på en mest mulig formålstjenlig og kostnadseffektiv måte.

6.2 Internkontroll

Administrerende direktør har ansvar for at Mattilsynet har en effektiv internkontroll som forhindrer styringssvikt, feil og mangler, jf. reglement for økonomistyring i staten § 14 og bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.4. Internkontrollen skal være tilpasset risiko, vesentlighet og Mattilsynets egenart. Virksomhetens ledelse har ansvar for at gjennomførte kontroller kan dokumenteres. Internkontrollen skal utformes og gjennomføres slik at den gir rimelig grad av sikkerhet for at Mattilsynet har en målrettet og effektiv drift, pålitelig rapportering og at lover og annet regelverk følges. I tillegg til transaksjonskontroller som anvist i økonomiregelverket, skal det foretas kontroller på aggregert nivå, herunder avstemminger og budsjettoppfølgning.

Mattilsynet skal umiddelbart rapportere til departementet dersom det avdekkes vesentlige svakheter, feil eller mangler i kritiske prosesser eller aktiviteter i virksomheten. Ved mistanke om misligheter skal departementet og Riksrevisjonen varsles om forholdet. Ved mistanke om lovbrudd (etter straffeloven) i egen virksomhet, skal det dokumenteres at politianmeldelse er vurdert, som et ledd i effektiv sanksjonering.

6.3 Risikostyring

Der identifisert risiko ligger over ledelsens risikotoleranse, skal virksomhetens ledelse vurdere iverksetting av risikoreduserende tiltak. Virksomhetens ledelse skal videre iverksette nødvendige kontrollaktiviteter for å sikre at risikohåndteringen blir utført på en effektiv måte. Mattilsynet presenterer sine overordnede risikovurderinger med opplysninger om eventuelle risikoreduserende tiltak i vårens styringsmøte.

6.4 Internrevisjon

Mattilsynets internrevisjon skal oppfylle kravene som fremgår av rundskriv R-117 om internrevisjon i statlige virksomheter. Internrevisjon skal rapportere til administrerende direktør.

6.5 Saker fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen gjennomfører finansielle revisjoner, forvaltningsrevisjoner og etterlevelsesrevisjoner. Virksomheten ledelse har et særlig og selvstendig ansvar for å følge opp eventuelle merknader fra Riksrevisjonen for disse revisjonstypene. Vesentlige regnskapsmessige feil skal korrigeres umiddelbart dersom dette er mulig. Vesentlige svakheter ved internkontrollen som får konsekvenser for regnskapsbekreftelsen, skal korrigeres så raskt som mulig for å hindre at neste regnskapsår påvirkes. Mattilsynet skal rapportere i styringsmøtene om hvordan eventuelle merknader fra Riksrevisjonen er fulgt opp, herunder hvilke tiltak som er iverksatt og effekten av disse. Departementene skal ha tilsendt kopi av korrespondanse mellom Mattilsynet og Riksrevisjonen av vesentlig betydning.

6.6 Evalueringer

Mattilsynet skal regelmessig vurdere behovet for evalueringer ut fra risiko, vesentlighet og egenart. Evalueringer bør prioriteres på områder hvor virksomheten identifiserer behov for et bedre kunnskapsgrunnlag.

7 Økonomi og fullmakter

7.1 Budsjettering og regnskapsføring

Mattilsynet skal følge de til enhver tid gjeldende bestemmelser og eventuelle standarder som FIN har fastsatt for budsjettering og regnskapsføring. Med utgangspunkt i Bevilgningsreglementet fastsatt av Stortinget, skal de grunnleggende prinsippene i bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 3.2.1 og punkt 3.4.2 legges til grunn for hhv. budsjettering og regnskapsføring i Mattilsynet.

Mattilsynet skal følge rundskriv R-101 Statens kontoplan for statsbudsjettet og statsregnskapet. Rapportering til statsregnskapet skal følge bestemmelsene i rundskrivet. Mattilsynet skal innrette økonomisystemet slik at rapporteringen til statsregnskapet skjer i samsvar med rundskriv R-101, Bevilgningsreglementet og FINs årlige rundskriv vedrørende rapportering til statsregnskapet.

I tillegg skal Mattilsynet følge rundskriv R-102 Standard kontoplan for statlige virksomheter. Rundskrivets bestemmelser skal følges når det gjelder inndeling og oppbygging av kontoplanen for obligatorisk nivå og bruk av kontoplan i økonomisystemet og eventuelle forsystemer. Kontiene i standard kontoplan skal også grupperes i henhold til grupperingsplan fra DFØ. Mattilsynet skal søke DFØ via departementet ved behov for unntak fra standard kontoplan. Mattilsynet fører virksomhetsregnskap etter kontantprinsippet slik det fremgår av økonomiregelverket.

Mattilsynet skal ha regnskapsrutiner og systemer som er i samsvar med grunnleggende krav i økonomiregelverket. Internkontrollen på økonomiområdet skal gjennomføres løpende slik at regnskapet er fullstendig, pålitelig og gir et rettvisende bilde av instituttets økonomiske stilling.

Mattilsynet skal disponere tildelte midler på en slik måte at det blir dekning for lønnsutbetalinger og andre utgifter gjennom hele budsjettåret, eventuelt ved omdisponeringer/innsparinger/utgiftsreduserende tiltak. LMD understreker at det ikke er adgang til å overskride bevilgningen på de enkelte poster, bortsett fra det som følger av unntaksbestemmelsene i budsjettfullmakten. Uforutsette utgifter skal dekkes innenfor rammen, og det forutsettes at det budsjetterte inntektskravet oppnås. Dersom det oppstår utforutsette omstendigheter med store budsjettmessige konsekvenser, skal dette snarest meddeles departementet, og budsjettmessig dekning skal foreslås.

7.2 Økonomioppgaver

Administrerende direktør har et selvstendig ansvar for økonomioppgavene uavhengig av om deler av oppgavene utføres av andre, jf. bestemmelsene punkt 2.6. Virksomheten fastsetter innenfor rammen av reglementet, bestemmelsene og denne instruksen, hvordan økonomioppgavene skal organiseres.

7.3 Økonomisystem

Administrerende direktør er ansvarlig for at Mattilsynet har et økonomisystem med en funksjonalitet som ivaretar de oppgavene virksomheten er pålagt i henhold til økonomiregelverket og annet regelverk. Administrerende direktør har ansvar for at systemet har funksjonalitet som sikrer forsvarlig økonomistyring, gir hensiktsmessig styringsinformasjon og har et sikkerhetsnivå som er tilpasset risiko og vesentlighet.

7.4 Betalingsformidling

Mattilsynet skal ha en betalingsformidling i henhold til bestemmelsene og rundskriv R-104 om retningslinjer for oppgjørskontoer i Norges Bank og arbeidskontoer i banker innenfor statens konsernkontoordning.

7.5 Utbetalinger til virksomhetsledelsen

En tilsatt med budsjettdisponeringsmyndighet kan ikke godkjenne godtgjørelser eller andre utbetalinger til seg selv. Utbetalinger til administrerende direktør skal budsjettdisponeres og attesteres av andre ansatte.

7.6 Anskaffelser

Mattilsynet skal fastsette en anskaffelsesstrategi for virksomheten. Mattilsynet skal videre sørge for å etablere systemer og rutiner slik at alle anskaffelser skjer på en effektiv måte og i samsvar med regelverk for offentlige anskaffelser, jf. lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrift.

7.7 Utrangering, kassasjon og avhending av materiell

Ved utrangering, kassasjon og avhending av materiell, skal Mattilsynet følge [Instruks for utrangering, kassasjon og avhending av materiell og fast eiendom som tilhører staten](#). Landbruks- og matdepartementet delegerer med dette myndighet til

å fatte beslutninger innenfor instruksens virkeområde til administrerende direktør i Mattilsynet. Myndigheten kan delegeres videre. Delegert myndighet gjelder ikke fast eiendom (bygninger).

7.8 Delegering av fullmakter

Administrerende direktør gis budsjett disponeringsmyndighet for Mattilsynet. Administrerende direktør kan delegeres budsjett disponeringsmyndighet helt eller delvis til ansatte på lavere nivåer, og denne kan delegeres videre, jf. bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.5.2.1. Delegeringen skal være skriftlig, og det skal foreligge en skriftlig oversikt over hvem i Mattilsynet som til enhver tid har budsjett disponeringsmyndighet. Administrerende direktør skal fastsette retningslinjer og rutiner for delegering av myndighet i virksomheten, og avklare ansvarsforhold.

8 Personalforvaltning

Mattilsynet gis fullmakt til å opprette nye stillinger, ansette personell, og fastsette lønn. Det fremgår av Hovedtariffavtalen i staten hvilke virksomheter som har fullmakt til å føre lokale forhandlinger.

Departementet ansetter administrerende direktør i Mattilsynet. Departementet saksbehandler og avgjør alle saker knyttet til administrerende direktørs arbeidsforhold. Videre delegeres følgende fullmakter til Mattilsynet:

- Fullmakt til å fatte administrative bestemmelser om flytting til/fra utlandet, jf. Statens personalhåndbok kap. 10.6.4.
- Avgjørelsesmyndighet om innvilgelse av studiepermisjon med full eller delvis lønn av inntil 1 års varighet.
- Fullmakt til å bestemme hvem som tilstås elektroniske kommunikasjons-tjenester for statens regning, jf. Statens personalhåndbok kap. 10.2.
- Fullmakt til å ta stilling til hvilke godtgjørelser som skal gis innenfor rammen av Særavtale for reiser innenlands.
- Fullmakt om adgang for statsansatte til å påta seg ekstraervert.

Departementet legger til grunn at arbeidet med bemanning, personalforvaltning, kompetanse og organisasjonsutvikling inngår som en helhetlig og integrert del av den strategiske utviklingen av virksomheten. Mattilsynet skal utvikle en målrettet og systematisk arbeidsgiverpolitikk som er i samsvar med kravene i den statlige arbeidsgiverpolitikken. Mattilsynet skal følge opp statlig arbeidsgiverpolitikk, herunder implementere føringer og følge opp krav til rapporteringer på personalområdet (f.eks. innenfor rekruttering, mangfold, likestilling, sykefravær, lederutvikling mv.). Virksomheten skal videre arbeide aktivt, målrettet og planmessig for

å fremme likestilling og hindre diskriminering, både som offentlig myndighet og som arbeidsgiver, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 24 og 26.

9 Digitalisering

Tjenesteutvikling og digitalisering skal bidra til en enkel og brukervennlig forvaltning. Virksomheten skal tilby tjenester som er trygge, helhetlige, brukervennlige og universelt utformet. Tjenestene skal bidra til å gjøre hverdagen enklere og mer effektiv for næringsdrivende, innbyggere og forvaltning. Tjenester som ikke krever brukernærhet skal normalt være tilgjengelige digitalt. Virksomheten skal ha tilstrekkelig oversikt over hvilke data den håndterer. [Veileder for orden i eget hus](#) bør følges.

Brukernes møte med virksomheten og offentlig sektor skal oppleves sammenhengende og helhetlig. For å nå dette målet må virksomhetene i offentlig forvaltning i større grad samarbeide på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer i digitaliseringsinitiativer. I planleggingsfasen av større digitaliseringsinitiativer skal virksomheten ha kontakt med Digitaliseringsrådet. Virksomheten skal benytte anerkjente prinsipper og metoder for styring av sitt digitaliseringsarbeid.

De til enhver tid gjeldende strategier og handlingsplaner fra regjeringen, samt dokumenter til Stortinget, som er relevante for digitaliseringsområdet, skal legges til grunn for virksomhetens digitaliseringsarbeid. Om det ikke foreligger særlig begrunnelse for noe annet, skal virksomheten også legge til grunn pålegg og anbefalinger i digitaliseringsrundskrivet.

10 Sikkerhet i virksomheten

Generelt om forebyggende sikkerhet

Forebyggende sikkerhetsarbeid skal være en del av den interne virksomhetsstyringen, og det er viktig at ansatte, leverandører og oppdragstakere har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse. Mattilsynet skal ha en helhetlig tilnærming til sikkerhet og egenberedskap slik at en reduserer sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer, og at virksomheten kan opprettholde sine mest kritiske funksjoner når slike hendelser eventuelt skjer. Virksomheten skal arbeide systematisk med informasjonssikkerhet, objektsikkerhet og personellsikkerhet. Virksomhetene skal ha en sikkerhetsorganisasjon med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse.

Det bør ses hen til Nasjonal sikkerhetsmyndighets veiledere for arbeidet med forebyggende sikkerhet.

Spesielt om sikkerhetsloven

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) med tilhørende forskrifter gjelder for Mattilsynet.

Administrerende direktør er ansvarlig for å følge opp krav i sikkerhetsloven. Blant annet knytter dette seg til arbeid innenfor informasjons-, objekt- og personellsikkerhet, samt at virksomheten har en tilfredsstillende sikkerhetsorganisasjon. Minimum en gang per år skal virksomhetens ledelse gjennomføre en systematisk gjennomgang av sikkerheten.

Rapportering og varsling

På sikkerhets- og beredskapsområdet må virksomheten være forberedt på å rapportere særskilt til departementet ut over rapporteringskravene til årsrapporten.

Videre skal Mattilsynet uten ugrunnet opphold varsle til departementet om alvorlige hendelser/avvik, eller fare for alvorlige hendelser/avvik, som knytter seg til virksomhetens sikkerhetssituasjon (informasjonssikkerhet, objektsikkerhet og personellsikkerhet). Dersom hendelser/avvik på sikkerhetsområdet kan få betydning for personvernet eller rikets sikkerhet, skal de rapporteres til henholdsvis Datatilsynet eller Nasjonal sikkerhetsmyndighet i henhold til regelverk, med kopi til departementet.

10.1 Informasjonssikkerhet

Mattilsynet skal sørge for at virksomhetens informasjon ikke blir kjent for uvedkommende (konfidensialitet), ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende (integritet) og er tilgjengelig ved behov (tilgjengelighet).

Gjeldende nasjonale og statlige strategier for informasjonssikkerhet skal ligge til grunn for virksomhetens arbeid med informasjonssikkerhet. Virksomhetens styringssystemer skal omfatte informasjonssikkerhet slik at det sikres at virksomheten etterlever relevant lov- og regelverk. Anerkjente prinsipper og standarder skal ligge til grunn for arbeidet med informasjonssikkerhet, og virksomhetene skal benytte seg av virkemidlene i ISO/IEC 27000-serien som gjør det mulig å arbeide systematisk med styring og kontroll av informasjonssikkerhet¹. Virksomheten kan imidlertid velge å legge andre standarder eller prinsipper til grunn for arbeidet med informasjonssikkerhet. Dette skal i så fall begrunnes og departementet informeres. Videre skal det sees hen til relevante veiledere og anbefalinger fra fagmyndigheter på informasjonssikkerhetsområdet, som blant annet fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet² og Digitaliseringsdirektoratet.

¹ eForvaltningsforskriften § 15 stiller krav om at internkontrollen på informasjonssikkerhetsområdet skal basere seg på anerkjente standarder for styringssystem for informasjonssikkerhet. Digitaliseringsdirektoratet anbefaler bl.a. at styringen av informasjonssikkerhet baseres på den gjeldende versjonen av den internasjonale standarden NS-ISO/IEC 27001. lenke: [Regelverkskrav og anbefalinger – Internkontroll informasjonssikkerhet | Digdir](#)

² Eksempelvis NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet.

Mattilsynet skal være tilknyttet Nasjonalt Begrenset Nett (NBN), og ha etablerte prosedyrer for mottak og sending av lavgradert informasjon.

10.2 Objektsikkerhet

Virksomheten skal i sitt arbeid med fysisk sikring bidra til å forhindre uautorisert tilgang til eller skade på virksomhetens verdier (mennesker, lokaler, fysiske objekter, systemer og informasjon).

Virksomheten skal basere seg på anerkjente prinsipper og metoder som grunnlag for sitt arbeid med objektsikkerhet, og sørge for at sikkerheten er tilpasset virksomhetens risiko og egenart.

Tilfredsstillende fysisk sikkerhet krever gode rutiner og etablering av fysiske barrierer rundt, i skallet samt inne i bygninger. Inndeling i fysisk avgrensede områder er normalt hensiktsmessig for å kunne sikre de ulike verdiene på en tilfredsstillende måte. Det er viktig at inndelingen, som blant annet innebærer restriksjoner for den enkeltes adgangsrettigheter, er tilfredsstillende forankret i virksomheten, og at den er hensiktsmessig utformet slik at administrasjonen av tilgangsrettigheter blir så enkel som mulig. Virksomheter som oppbevarer eller tilvirker sikkerhetsgradert informasjon, plikter å dele inn sine lokaler i fysiske områder.

Virksomheter som råder over skjermingsverdige objekter og infrastruktur skal i henhold til sikkerhetsloven iverksette nødvendige sikkerhetstiltak mm. for å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå.

10.3 Personellsikkerhet

Det skal arbeides systematisk med kompetanse og bevissthet knyttet til sikkerhet hos alle medarbeidere (ansatte og innleide) i virksomheten.

I henhold til sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter skal personer som skal ha tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, autoriseres. Det samme gjelder personer som skal ha adgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Personer som skal autoriseres for tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, skal ha gyldig sikkerhetsklarering.

Mattilsynet skal selv vurdere behovet for å sikkerhetsklarere personell, samt holde oversikt over personell med klarering/autorisasjon, og gyldigheten av disse. Virksomheten skal anmode Sivil klareringsmyndighet ved behov for sikkerhetsklarering, og har autorisasjonsmyndighet for eget og innleid personell. Administrerende direktør i Mattilsynet klareres etter anmodning fra LMD, og autoriseres av LMD.

Utgitt av:
Landbruks- og matdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon 02/2024